

MANGEL PÅ ARBEJDSKRAFT

December 2018

MANGEL PÅ ARBEJDSKRAFT 2018
© Dansk Arbejdsgiverforening

Ansvarsh. red. Jens Troldborg

Øvige forfattere: Jørgen Bang-Petersen

Grafisk produktion: Dansk Arbejdsgiverforening
Udgivet: December 2018

INDHOLD

1. Kort fortalt og DA's forslag.....	5
2. Mangel på medarbejdere koster produktion og arbejdspladser.....	6
3. Arbejdskraftmuligheder blandt ledige.....	9
4. Vil polakkerne stadig komme?	17
5. Litteraturliste	22

1. Kort fortalt og DA's forslag

Dansk økonomi er i en positiv udvikling. Beskæftigelsen på det danske arbejdsmarked er de seneste 5 år steget med mere end 200.000 personer, og der er i dag flere i beskæftigelse i Danmark end nogensinde før.

Samtidig er ledigheden faldet med ca. 50.000 personer til et meget lavt niveau på knap 4 pct. af arbejdstyrken.

Den største udfordring på det danske arbejdsmarked er, at virksomhederne i stigende grad har svært ved at finde medarbejdere. Den stigende mangel på arbejdskraft risikerer at bremse den positive udvikling på det danske arbejdsmarked, fordi virksomheder i stedet vil være nødt til at udvikle produktion og beskæftigelse uden for Danmark. Dermed vil Danmark gå glip af arbejdspladser og øget velstand.

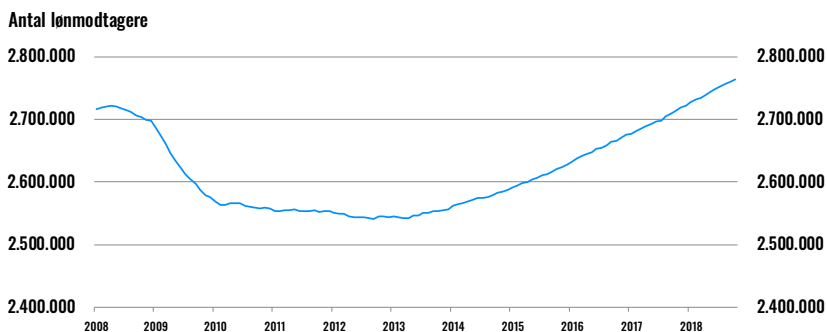
Politikerne bør sætte ind på 3 forskellige områder for her og nu at afhjælpe den stigende mangel på arbejdskraft:

1. Forbedre samarbejdet mellem kommuner og det lokale erhvervsliv
2. Ændre kontanthjælpsreglerne, så unge ikke bliver økonomisk belønnet for ikke at kunne arbejde, og at unge uden uddannelse kan blive tilbudt et arbejde, hvis de ikke er motiveret for at deltage i uddannelse.
3. Flere kompetente udlændinge kan komme til Danmark for at arbejde, og at det bliver lettere for virksomhederne at have udlændinge ansat.

2. Mangel på medarbejdere koster produktion og arbejdspladser

Den store succeshistorie i dansk økonomi de seneste knap 6 år er udviklingen på det danske arbejdsmarked, hvor den private beskæftigelse er steget med mere end 200.000 personer. Det svarer til mere end 3.000 personer hver måned siden 2013. Der har aldrig været flere personer i beskæftigelse i Danmark, jf. figur 1.

Figur 1. Rekordhøj beskæftigelse

Anm.: Tallene er sæsonkorrigeret.

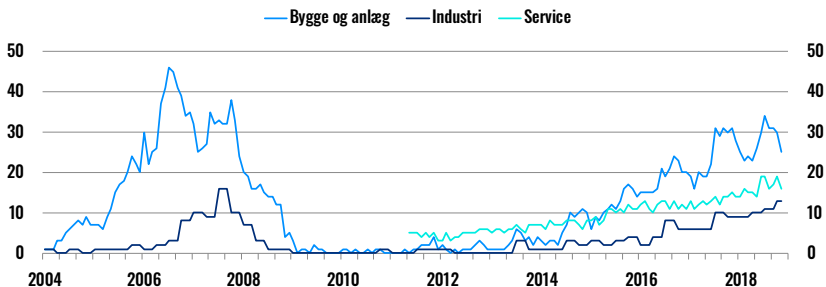
Kilde: Danmarks Statistik, Lønmodtagerbeskæftigelsen (LBESK03).

Et stigende antal virksomheder har svært ved at finde medarbejdere. Det betyder, at den enkelte virksomhed går glip af ordrer og øget indtjening, og at vi som samfund risikerer ikke at kunne fortsætte med at udvikle arbejdspladser og velstand i Danmark.

Virksomheder inden for alle 3 hovedbrancher – industri, bygge-anlæg og service – må begrænse deres aktivitet på grund af mangel på arbejdskraft, jf. figur 2.

Figur 2. Mangel på arbejdskraft stiger

Andel virksomheder med produktionsbegrænsninger pga. mangel på arbejdskraft.

Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder (vægtet efter beskæftigelse), der angiver mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, pct. 4. kvartal/nov. 2018. For industri offentliggøres kun kvartalsdata, hvorfor kvartalsværdien er lagt ind i kvartalets tre måneder. For service er der først offentliggjort data fra maj 2011.

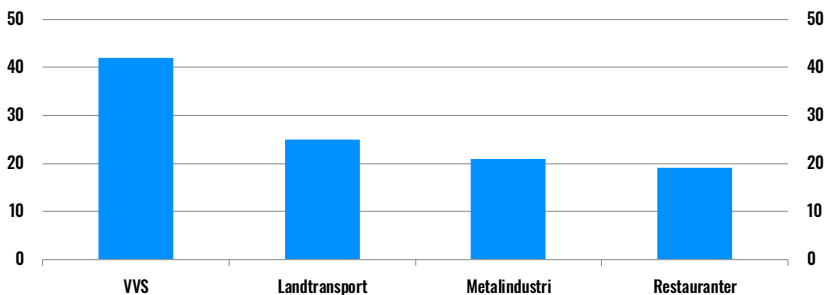
Kilde.: Danmarks Statistik, Konjunkturbarometer.

For industrien er mangel på medarbejdere i 4. kvartal højere end i tiden umiddelbart før finanskrisen og overophedningen på det danske arbejdsmarked i 2008.

Problemer med at finde medarbejdere er særligt udpræget inden for bl.a. VVS-området, hvor over 40 pct. af virksomhederne oplever mangel på arbejdskraft, og Landtransport, hvor mere end hver fjerde virksomhed må begrænse deres aktiviteter, fordi de ikke kan finde de rette medarbejdere, jf. figur 3.

Figur 3. Særlige udfordringer inden for VVS- og Landtransportområdet

Andel virksomheder med produktionsbegrænsninger på grund af mangel på arbejdskraft.

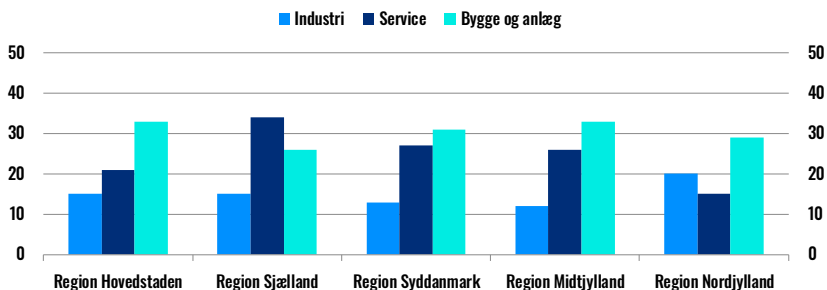
Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder (vægtet efter beskæftigelse), der angiver mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, pct. 4. kvartal/nov. 2018.

Kilde.: Danmarks Statistik, konjunkturbarometer.

Virksomheder i alle dele af landet har udfordringer med at finde medarbejdere. Inden for service er problemerne med at finde medarbejdere størst på Sjælland, mens udfordringen inden for industrien er størst i Nordjylland, jf. figur 4.

Figur 4. Mangel på arbejdskraft i hele landet

Andel virksomheder med produktionsbegrænsninger pga. mangel på arbejdskraft.

Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder (vægtet efter beskæftigelse), der angiver mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, pct., okt. 2018.

Kilde: Danmarks Statistik, konjunkturbarometer. Specialkørsel.

Beskæftigelsesministeriets survey af virksomhedernes forgæves rekrutteringer bekræfter, at det er virksomheder over hele landet, som har problemer med at finde medarbejdere. Ministeriets halvårslige rekrutteringssurvey fra efteråret 2018 viser et samlet antal forgæves rekrutteringer på 66.700 fordelt over hele landet, jf. tabel 1.

Tabel 1. Forgæves rekrutteringer er et landsdækkende problem

RAR område	Efterår 2017	Efterår 2018
Hovedstaden og Nordsjælland	21.400	23.090
Sjælland	7.100	9.030
Østjylland	9.000	10.950
Sydjylland	8.100	8.000
Nordjylland	6.600	7.970
Vestjylland	3.400	2.910
Fyn	3.700	4.500
Bornholm	1.000	260
Hele landet	60.000	66.700

Anm.: RAR står for Regionale Arbejdsmarkedsråd. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering har fra efteråret 2018 ændret dataindsamlingsmetoden bag rekrutteringssurveyen, bl.a. er surveyen nu baseret på en løbende dataindsamling fra det seneste halve år frem for tidligere fra blot 2 måneder. Det betyder, at niveauerne for antallet af forgæves rekrutteringer er ca. 3 gange højere end i tidligere undersøgelser. Summen i de enkelte RAR-områder afviger fra totalen for hele landet pga. afrunding.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, Rekrutteringssurvey, Efterår 2017 og 2018.

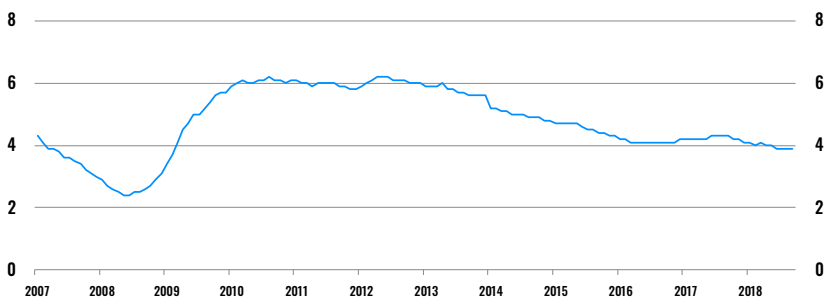
3. Arbejdskraftmuligheder blandt ledige

Ledigheden steg markant efter finanskrisen, men har været faldende siden 2013. Samtidig bliver langt flere flygtninge fra medio 2016 nu vurderet som jobparate, og dermed registreret som ledige.

Ledigheden er nu på 3,9 pct. af arbejdsstyrken, jf. figur 5.

Figur 5. Ledigheden falder fortsat

Bruttoledige i pct. af arbejdsstyrken

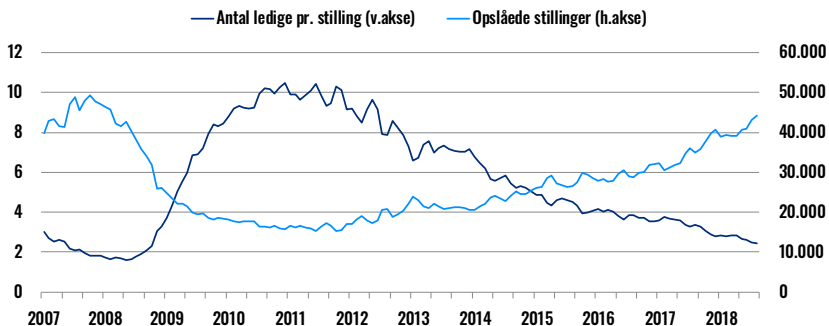

Anm.: Bruttoledighed, tallene er sæsonkorrigeret.

Kilde: Danmarks Statistik, Tabellerne AUS07.

Der er for hver ledig langt flere jobmuligheder på arbejdsmarkedet nu end for blot få år siden. I dag har det næsten aldrig været lettere at få et job. Fra omkring 20.000 stillinger opslået på Jobnet.dk i 2013, er der aktuelt omkring 45.000. Det betyder, at der for hver stilling nu er godt 2 ledige mod ca. 10 i 2012, jf. figur 6.

Figur 6. Få ledige pr. stilling i Jobnet

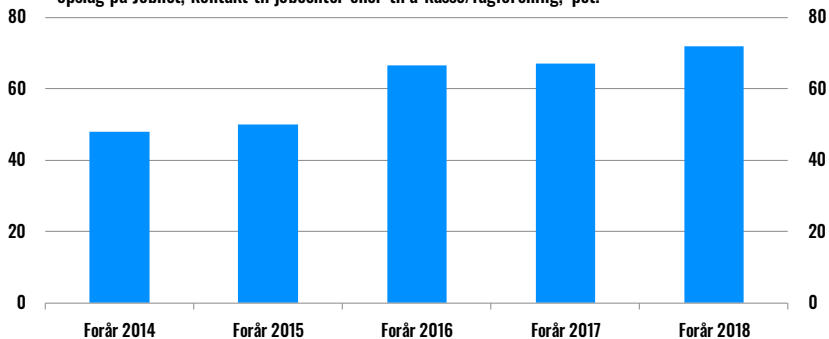
Anm.: Antal bruttoledige og antal ledige stillinger på Jobnet, sæsonkorrigeret. For antal stillinger er der foretaget egen sæsonkorrektur.

Kilde.: Danmarks Statistik, Jobindsats.dk og egne beregninger.

Det strammere arbejdsmarked får virksomhederne til at anvende flere og flere forskellige muligheder for at få fat i de medarbejdere, de har brug for. En undersøgelse fra 2014 viser, at omkring halvdelen af virksomheder med et forgæves rekrutteringsforsøg enten havde et opslag på Jobnet.dk, havde taget kontakt til et jobcenter eller til a-kasse/fagforening. Nu er det 3 ud af 4 virksomheder, der har forgæves rekrutteringer, som gør brug af disse rekrutteringskanaler, jf. figur 7.

Figur 7. Flere virksomheder bruger jobcentrene

Virksomheder med forgæves rekrutteringsforsøg, der mindst har gjort en af tre ting: opslag på Jobnet, kontakt til jobcenter eller til a-kasse/fagforening, pct.

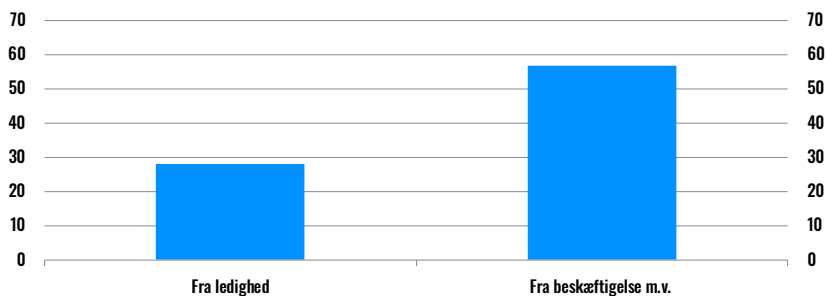

Kilde.: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. Rekrutteringsundersøgelser, diverse udgaver.

Virksomheder og offentlige institutioner ansætter hver time 85 nye medarbejdere. Omkring hver tredje nye medarbejder kommer fra ledighed. Det svarer til, at der hver time er 28 ledige, som får nyt job, jf. figur 8.

Figur 8. 28 ledige får job hver time

Antal nyansættelser pr. time, 2. kvartal 2017 – 1. kvartal 2018

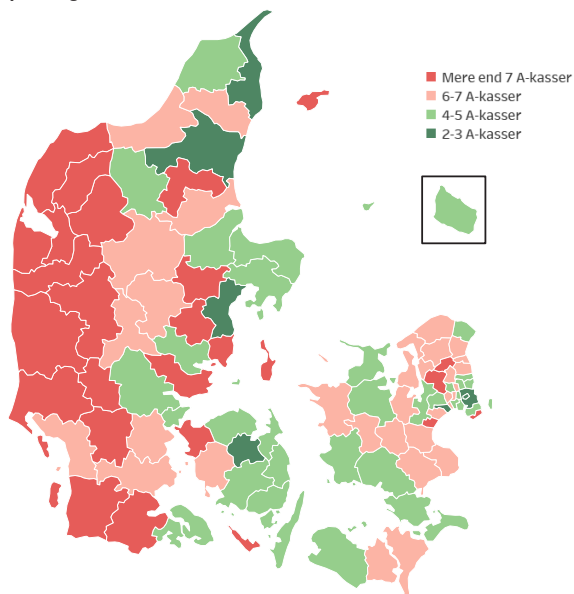
Anm.: Andelen af nyansatte, der kommer fra ledighed, består af dagpengemodtagere, kontanthjælpsmodtagere, øvrige overførselsmodtagere og selvforsørgede. Beskæftigelse inkluderer også personer fra uddannelse og selvstændige. Se DA's nyhedsbrev Agenda, 24 ledige får job hver time, september 2014 for beregningsforudsætninger.

Kilde.: Egne beregninger på Eurostats Labour Force Survey og Danmarks Statistiks register "Beskæftigelse for Lønmodtagere".

Ledigheden for medlemmer af a-kasser er meget forskellig rundt om i landet. I det vestlige Jylland er det i knapt hver tredje a-kasse, at ledigheden er under 2 pct. Andre steder i landet er ledigheden højere, jf. figur 9.

Figur 9. Lav ledighed i mange a-kasser

Antal A-kasser med mindre end 2 pct. ledighed

Anm.: Antallet af medlemmer i A-kasserne er regnet som et gennemsnit over 2017.
Kilde.: Danmarks Statistik.

Det betyder, at det vil være muligt for virksomhederne at rekruttere flere medarbejdere, hvis den geografisk mobilitet kan blive større. Kommuner og a-kasser bør derfor sikre, at der er geografisk spredning i lediges jobsøgning, så ledige hurtigst muligt kommer i job, der hvor virksomhederne mangler medarbejdere. Der er en række regler for lediges mobilitet, jf. boks 1.

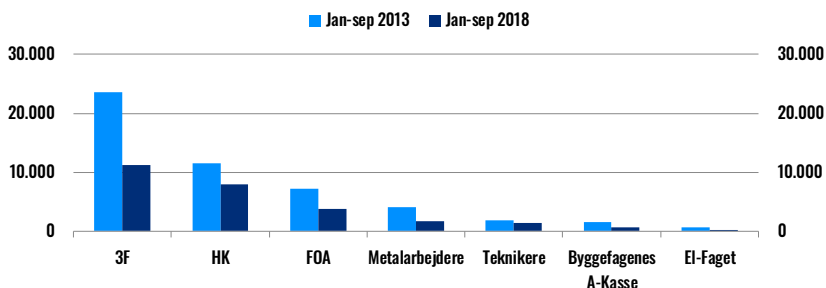
Boks 1. Krav til lediges geografiske mobilitet

Ledige, som er mellem- og højtuddannede, skal efter reglerne uanset transporttid kunne overtage arbejde overalt i landet, hvis det er nødvendigt for at få ledige stillinger besat. Andre ledige skal de første 3 måneder i ledigheden tage job, som kan nås inden for 3 timer med offentlig transport. Herefter og i særlige situationer med 4 timer eller mere.

For visse typer arbejdskraft er udbuddet i hele landet meget begrænset. På visse områder er ledigheden efterhånden så lav, at der reelt ikke er nogen ledighed. Det gælder f.eks. el-faget og byggefaget. I de større a-kasser er der fortsat en vis ledighed, men f.eks. er ledigheden i 3F's a-kasse i de seneste 5 år mere end halveret, jf. figur 10.

Figur 10. Ledigheden i 3F's a-kasse er mere end halveret

Antal fuldtidspersoner

Anm.: Antal fuldtidspersoner er antal personer omregnet til fuldtidspersoner ved hjælp af den gennemsnitlige varighed på den valgte ydelse inden for den viste periode.

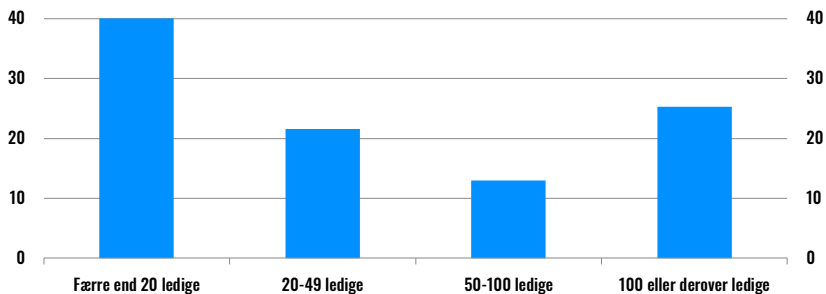
Kilde: Jobindsats.dk

I visse dele af jobmarkedet er der et begrænset udbud af kompetencer.

Den såkaldte arbejdskraftreserve opgør, hvor mange der har været ledige i 3 måneder, og som særligt søger job inden for bestemte kategorier af stillinger. Ud af alle ca. 900 stillingsbetegnelser er der mindre end 20 ledige i ca. 40 pct., jf. figur 11.

Figur 11. 40 pct. af alle stillingsbetegnelser har færre end 20 ledige

Andel af arbejdsfunktioner, ledige i arbejdskraftreserven, berørte personer, pct., august 2018

Anm.: Arbejdskraftreserven omfatter 18-64-årige ledige, der har været ledige i mindst 12 uger sammenhengende uger. Stillingsbetegnelser dækker over alle stillinger bortset fra elever.

Kilde: Jobindsats.dk.

Det er ikke kun medarbejdere med særlige uddannelser, som virksomhederne har brug for. Også til stillinger f.eks. inden for rengøring, butiksmedarbejder eller køkkenmedhjælper, som

ikke umiddelbart har uddannelseskraft, oplever virksomhederne, at de ikke kan få de medarbejdere, de ønsker sig, jf. tabel 2.

Tabel 2. Rekrutteringsudfordringer for ufaglært arbejdskraft

Ufaglærte stillinger blandt de 40 største stillingsbetegnelser, 4. kvartal 2018	Forgæves rekrutteringsrate, pct.	Forgæves rekrutteringer
Rengøringsassistent	25 pct.	3.790
Pædagogmedhjælper	13 pct.	450
Butiksmedhjælper	27 pct.	1.720
Handicaphjælper	11 pct.	230
Kontormedhjælper	13 pct.	280
Køkkenmedhjælper	32 pct.	1.110
Fabriksarbejder	25 pct.	380
Specialarbejder, jord og beton	44 pct.	450
Serveringsmedarbejder	28 pct.	230
Cafemedarbejder	26 pct.	210
Specialarbejder, byggeri	60 pct.	790

Anm: Forgæves rekrutteringsrate er forholdet mellem rekrutteringsforsøg og forgæves rekrutteringer.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, Rekrutteringssurvey 4. kvartal 2018 tabel 3 og Arbejdsmarkedsbalancen.dk for ufaglærte stillingsbetegnelser.

For stillinger som specialarbejder inden for jord og beton og inden for byggeri er det henholdsvis 44 og 60 pct. af rekrutteringsforsøgene, der fører til, at virksomhederne ikke får de medarbejdere, de ønsker sig.

Det er et paradoks, at der er ledige, som i deres CV angiver at have lyst og evner til at tage de ledige job i virksomhederne, samtidig med at virksomhederne ikke kan få de medarbejdere, de ønsker sig, jf. boks 2.

Boks 2. Paradoksledighed i rengøringsbranchen

Et konkret projekt med Frederiksberg Kommune som tovholder fra 2017 er dykket længere ned i paradoksproblemet og har undersøgt, hvorfor der ikke er ansøgninger nok fra ledige til de rengøringsjob, som ledige i deres CV har erklæret sig kompetente og villige til at besætte.

Projektet havde deltagelse af 576 dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere fra Frederiksberg, København og Gladsaxe Kommune.

En screening af de ledige viste, at kun 57 pct. af dem, der har "rengøringsassistent" som jobmål, aktivt søgte job inden for rengøringsområdet. 22 pct. søgte slet ingen job inden for området på trods af, at de har erklæret sig kompetente og villige til det.

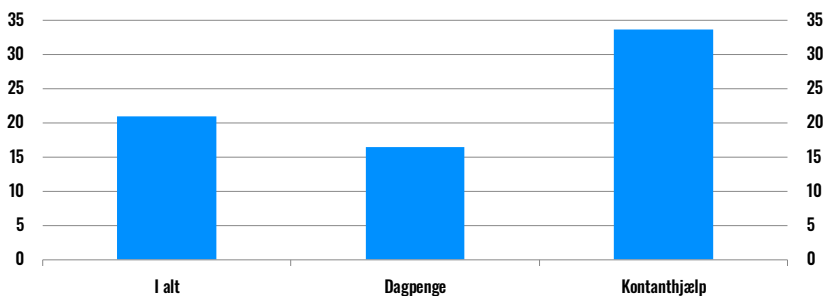
De resterende 21 pct. har enten forskellige begrænsninger, når det drejer sig om at arbejde som rengøringsassistent, eller er helt udeblevet fra fællesmøderne.

Projektet viser med andre ord, at mindst 1 ud af 5 af de ledige havde registreret et jobmål, der ikke var retvisende for deres jobsøgning og dermed for det reelle udbud af kompetencer inden for branchen (Ugebrevet A4 analyse).

Den enkelte ledige har selv et ansvar for at finde sig et job. Omkring hver femte ledig siger, at de ikke opfylder et minimum af de betingelser, som kræves for at være til rådighed for arbejdsmarkedet og dermed betingelserne for at modtage en offentlig ydelse, jf. figur 12.

Figur 12. Hver femte ledige er ikke reelt til rådighed

Andel af ledige, der reelt ikke står til rådighed, 2017, 18-64-årige, pct.

Kilde: Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse 2017 og egne beregninger.

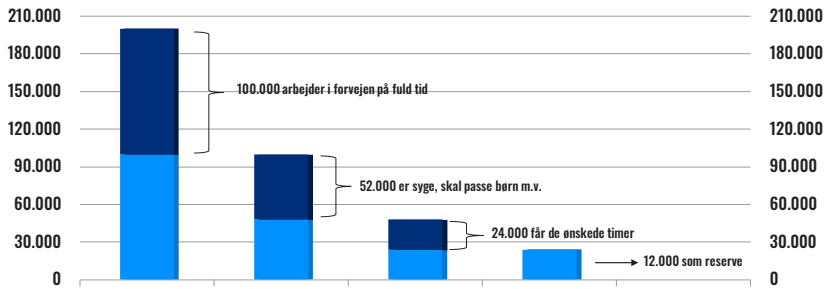
Knap 200.000 lønmodtagere vil gerne arbejde mere.

Halvdelen af dem, der gerne vil arbejde mere, arbejder allerede på fuld tid. De resterende 100.000 er deltidsansatte. De pågældende vil i gennemsnit gerne arbejde 12 timer mere.

Knap halvdelen, svarende til 48.000 personer, er ansat på deltid, fordi de ikke kan finde fuld-tidsbeskæftigelse. Den anden halvdel begrundet deltidsansættelsen med fritidsstudie, sygdom, børnepasning, familiære forpligtelser og "andre" årsager. Hertil kommer, at knapt halvdelen på et senere tidspunkt faktisk opnår at få flere timers arbejde. Potentiale blandt deltidsansatte til at afhjælpe manglen på medarbejdere er kun til stede i mindre omfang, jf. figur 13.

Figur 13. Jobreserve hos dem, som vil arbejde mere

Personer, som ønsker flere timer

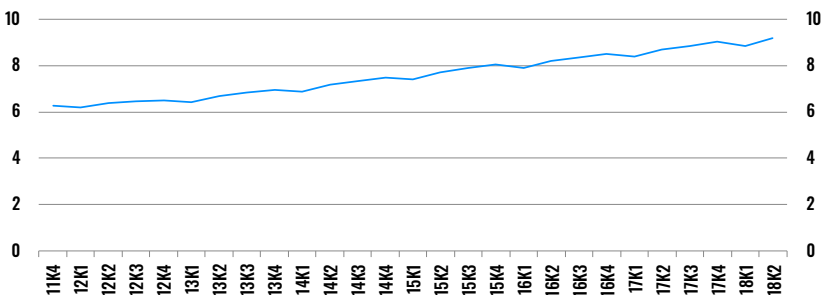
Kilde: Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse 2017 og egne beregninger.

4. Vil polakkerne stadig komme?

Udenlandsk arbejdskraft er en i stigende grad vigtig forudsætning for at fastholde produktion og arbejdspladser i Danmark. Der er ca. 215.000 udenlandske medarbejdere på det danske arbejdsmarked, hvilket svarer til godt 9 pct. af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse, jf. figur 14.

Figur 14. Udenlandsk arbejdskraft spiller større rolle

Udenlandsk arbejdskraft som andel af samlet lønmodtagerbeskæftigelse, pct.

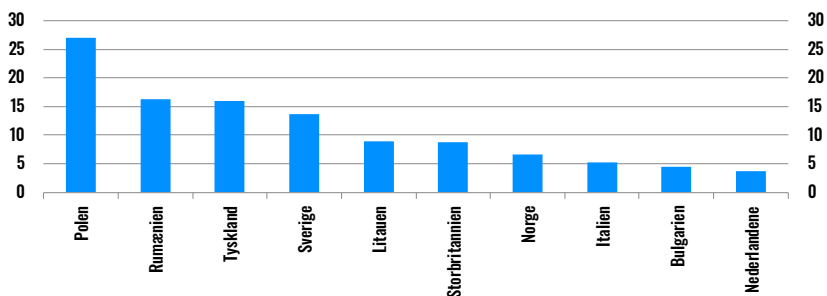
Anm.: Udenlandsk arbejdskraft og den samlede lønmodtagerbeskæftigelse er begge opgjort i fuldtidspersoner og ikke-sæsonkorrigeret. Udenlandsk arbejdskraft er udenlandske statsborgere ekskl. udenlandske arbejdstagere og selvstændige registreret i registret for udenlandske tjenesteydere (RUT).

Kilde: Danmarks Statistik (Beskæftigelse for Lønmodtagere) og Jobindsats.dk.

Det er statsborgere fra vores nabolande, som fylder mest blandt de udenlandske medarbejdere på det danske arbejdsmarked. I dag er der eksempelvis ca. 27.000 medarbejdere i danske virksomheder fra Polen, jf. figur 15.

Figur 15. Flest medarbejdere fra Polen

Antal 1.000 fuldtidsbeskæftigede fra EU og Norden, 3. kv. 2018

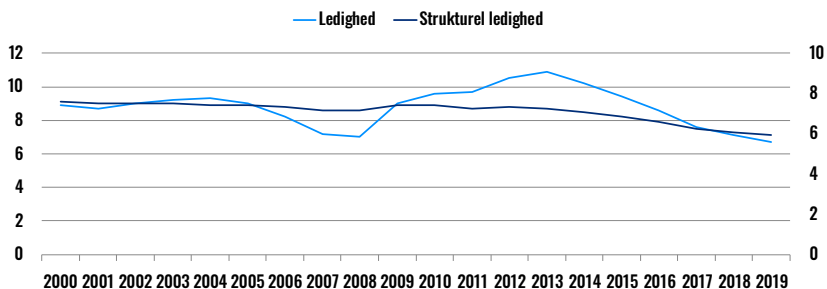
Anm.: Opgørelsen viser de 10 største nationaliteter fra Norden/EU på det danske arbejdsmarked. I alt er der 138.880 fuldtidsbeskæftigede fra EU/EØS, hvoraf disse 10 nationaliteter tilsammen udgør 110.669 fuldtidsbeskæftigede, altså 80,3 pct. Alle opholdstilladelser er inkluderet.

Kilde: Jobindsats.dk

I de seneste år er det ikke kun Danmark, som har oplevet økonomisk vækst og en stor stigning i beskæftigelsen. I EU er ledigheden nu faldet så meget, at den ifølge EU-Kommissionen er under det såkaldt strukturelle niveau, jf. figur 16.

Figur 16. Ledigheden i EU under strukturelt niveau

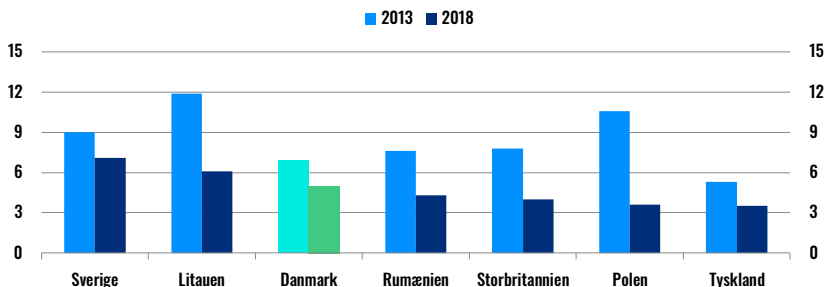
Ledighed samt strukturel ledighed (NAWRU), EU, pct.

Kilde: EU-Kommissionens ECFIN database (AMECO).

Det er især vores nabolande, der oplever en faldende ledighed. Det er de samme lande, hvorfra virksomheder i Danmark har mange statsborgere beskæftiget. Ledigheden er i dag lavere i Tyskland og Polen end i Danmark, jf. figur 17.

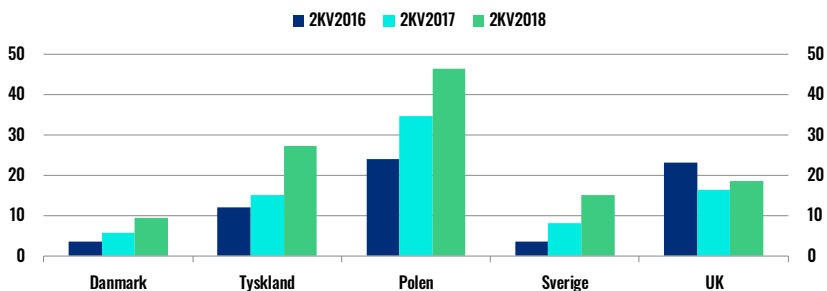
Figur 17. Lav ledighed i lande vi henter arbejdskraft fra
AKU-ledighed, 2. kvartal, pct.

Anm.: Figuren viser de 6 lande, hvorfra der er flest udenlandske statsborgere beskæftigede på virksomheder i Danmark.
 Kilde: Eurostat.

I vores nabolande Sverige, Polen og Tyskland er situationen på arbejdsmarkedet strammet alvorligt til. Industrivirksomheder i disse lande har endnu større problemer med at finde arbejdskraft end industrivirksomheder i Danmark, jf. figur 18.

Figur 18. Stigende mangel i industrien i mange lande
Andel, pct.

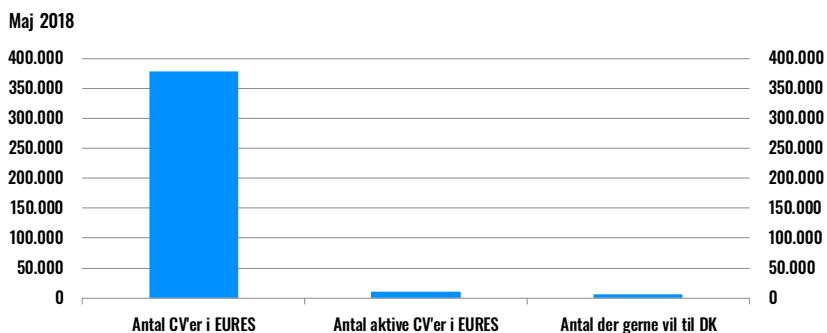
Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder i industrien, der har oplevet produktionsbegrænsninger på grund af mangel på arbejdskraft, 2. kvartal 2018.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af DG ECFIN's database.

Der er fortsat ca. 17 mio. ledige i EU særligt i sydeuropæiske lande som Italien og Spanien. Det har i mange år været et højt prioriteret indsatsområde i EU at fremme arbejdskraftens mobilitet, bl.a. for at undgå at der er mange ledige i en del af EU samtidig med, at virksomheder i en anden del af EU har svært ved at finde medarbejdere.

Imidlertid er der store problemer med at få mange EU-statsborgere til at arbejde i andre lande. Således er det under 1 pct. af de unge mellem 20-34 år i EU, som i deres nuværende job arbejder i et andet land, end de kommer fra (Eurostat). De senere års erfaringer fra Tyskland med at tiltrække ledige sydeuropæere til tyske virksomheder har vist, at det både er svært og dyrt at få ledige sydeuropæere til Tyskland (Børsen).

På den europæiske jobportal, EURES, som svarer til det danske Jobnet.dk, er der kun ca. 5.000 sydeuropæere, som angiver, at de ønsker at arbejde i Danmark, jf. figur 19.

Figur 19. Få europæere søger aktivt til Danmark

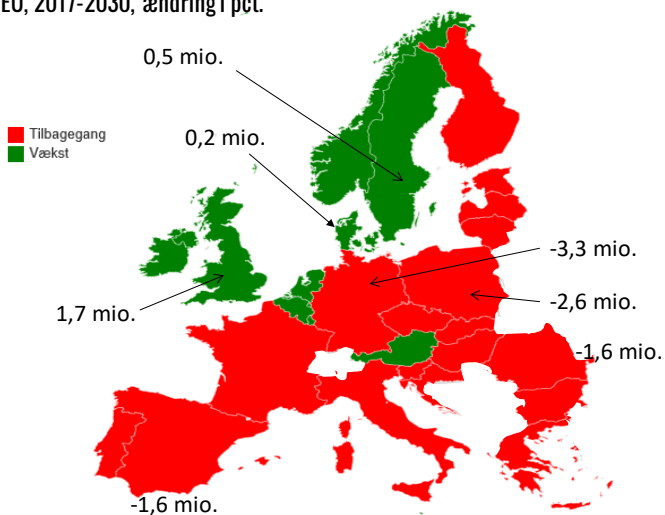

Kilde.: EURES.

De aktuelle problemer med stigende mangel på arbejdskraft og de fortsatte udfordringer med at få den interne arbejdskraftmobilitet i EU – særligt fra sydeuropæiske lande – til at fungere bedre, kan blive større i de kommende år, fordi antallet af erhvervsaktive i EU falder frem mod 2030, jf. figur 20.

Figur 20. Der bliver rift om arbejdskraften

15-64-årige i EU, 2017-2030, ændring i pct.

Kilde: Eurostat, 2015-baserede befolkningsforudsigelser (proj_15npms).

Hvis den positive økonomiske udvikling skal fortsætte må det forventes, at kampen om arbejdskraften mellem de europæiske lande vil blive skærpet. Det kan betyde, at der fremover ikke længere vil være så let adgang til øget arbejdskraft fra Danmarks nabolande i de kommende år. Danmark bliver derfor i stigende grad nødt til at kigge ud over EU for at sikre tilgang af kvalificerede medarbejdere.

5. Litteraturliste

Arbejdsmarkedsbalancen.dk

Børsen, 5. oktober 2018 *"S-drøm om EU-arbejdere skydes ned af eksperter: "Vi ved, at sydeuropæere er temmelig immobile"*.

Danmarks Statistik (2017), Arbejdskraftundersøgelse, København 2017.

Dansk Arbejdsgiverforening (2018), Agendaanalyse *"Få europæere søger job i Danmark"*, København. 22. juni 2018.

Dansk Arbejdsgiverforening (2018), Agendaanalyse *"Industriens mangel på medarbejdere overgår tiden før finanskrisen"*, København, 15. november 2018.

DØRS, Dansk Økonomi, Forår 2017.

EU-Kommissionens ECFIN database (AMECO).

Eurostat Labour Force Survey.

Eurostat Newsrelease 18. marts 2018 *"Half of unemployed young people in the EU ready to relocate for a job"*.

Jobindsats.dk

Nationalbanken, Kvartalsoversigt 4. kvartal 2016.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2018) *"Rekrutteringssurvey"*, december 2018.

Ugebladet A4 analyse (2018) *Hvor er de ledige rengøringsassistenter?*, 13. september 2018, København.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk redegørelse, maj 2017.

DANSK ARBEJDSGIVERFORENING

Vester Voldgade 113

1790 København V

Tlf. 33 38 90 00

da@da.dk

da.dk